

Звернення та пропозиції педагогів навчальних закладів з угорською мовою навчання стосовно імплементації Закону України «Про освіту», збереження та захисту системи освіти національних меншин

Від імені Закарпатського угорськомовного педагогічного товариства (ЗУПТ) звертаємося до всіх відповідальних осіб, владних структур, організацій, які причетні та /або зацікавлені в реалізації прав громадян на освіту, у забезпеченні рівних умов отримання освітніх послуг на всіх її рівнях. Вважаємо за необхідне відзначити, що існування системи освітніх закладів з угорською мовою навчання є надзвичайно важливим правом, її збереження та захист є пріоритетним завданням. Така позиція базується на тому, що угорськомовне населення є корінним/автохтонним народом на Закарпатті, проживає на цій території понад тисяча сто років, їхня історія, традиції, культура, а також власна система шкіл, загалом угорськомовне шкільництво тісно пов'язані з цим краєм, є його невід'ємною частиною. Педагоги та батьки шкіл з угорською мовою навчання вболівають за майбутнє своїх дітей, учнів та вихованців, усвідомлюють відповідальність за їх належне та якісне навчання, виховання майбутнього покоління, яке спроможне реалізувати себе в Україні, інтегруватися в українське суспільство. Саме всебічний та професійний аналіз стану навчально-виховного процесу шкіл з навчанням мовами національних меншин, викладання та вивчення української мови, розуміння ситуації, що виникла навколо імплементації певних положень нового закону «Про освіту», а саме його 7-ї статті, змушує нашу педагогічну громадськість сформулювати певні зауваження та висловити свою позицію.

1. Однією з підстав звуження навчання мовами національних меншин є результати випускників таких шкіл на ЗНО з української мови. Тут необхідно відмітити, що ЗНО з української мови не є засобом вимірювання мовних компетенцій випускників шкіл саме в тих областях, на які посилається фахове міністерство у контексті забезпечення реалізації їх інтеграції в українське суспільство. Це очевидно з опису сертифікаційних робіт. Тести ЗНО насамперед є засобом перевірки знань випускників шкіл, які бажають продовжити навчання у ВНЗ на українській філології.
2. Після сотні звернень представників шкіл з навчанням мовами національних меншин, місцевих, регіональних та міжнародних громадських організацій Міністерство освіти та науки ініціювало дискусії, плани, «дорожні карти», які декларують певні кроки щодо впровадження повного переходу на навчання українською мовою. На жаль, окрім примусового впровадження викладання ряду предметів не на рідній мові, не відомі ні конкретні концепції, ні програми та плани щодо зміни підходів до викладання державної мови, а також до вимірювання компетенцій випускників шкіл національних меншин, для яких українська мова не є рідною, тобто першою мовою. А тому перевірка їхніх

знань засобами вимірювання, що розроблялися для тих випускників, для яких українська є рідною/першою мовою, є порушенням основного принципу педагогіки – рівності. Також порушується принцип рівного доступу до навчання у ВНЗ, закладений у Болонському процесі, до якого Україна приєдналася ще у 2005 році.

3. Елементарною умовою покращення рівня навчання державної мови має бути державне фінансування, розроблення та впровадження таких програм та методик, які дійсно спроможні забезпечити належне володіння нею. Відсутність таких планів зовсім не підтверджує можливість здійснення будь-яких реальних намірів щодо покращення вивчення державної мови. Варто запитати про існування бюджету та коштів на реалізацію перерахованих вище цілей. І тут мова йде не тільки про видання термінологічних та шкільних словників (які держава ще навіть не підготувала), а про реальні програми, методики, відповідні підручники, перекваліфікацію вчителів тощо.
4. Володіння державною мовою на відповідному рівні може бути необхідною, проте не завжди достатньою умовою інтеграції випускників шкіл з навчанням мовою національних меншин у різні сфери суспільного життя. Саме недостатнє та неякісне оволодіння навчальними предметами, які викладаються в українській школі через вивчення їх не рідною мовою, обов'язково призведе до кардинального погіршення знань учнів з цих предметів, а в майбутньому, як прямий наслідок, до знищення системи шкіл з навчанням мовою національної меншини, що є важливою та навіть визначальною умовою збереження власного народу, своєї культури, традицій, самобутності.

З огляду на вищеперераховані зауваження, ЗУПТ вважає за необхідне реалізацію таких пунктів.

1. МОН України повинне і надалі забезпечити право на існування та фінансування шкіл з навчанням мовами національних меншин, аналогічно до шкіл з українською мовою навчання, не звужувати вже наявні права. Виходячи з цього, згідно з пропозиціям Венеціанської комісії, необхідно внести зміни до статті 7. Закону України «Про освіту», який є базовим законом для всіх майбутніх галузевих освітніх законів. Стаття 7. Закону України «Про освіту» суперечить Конституції України, і тому її запровадження є порушенням законодавства, тож реалізацію/запровадження закону необхідно призупинити до вирішення цього питання, що має базуватися на рівноправному діалозі та повинне врахувати пропозиції національних меншин.
2. До моменту зміни статті 7. Закону запровадити новий підхід вивчення української мови у школах національних меншин. У школах з навчанням мовою національних меншин стандарти та вивчення державної мови запроваджувати згідно з Загальноосвітнім стандартом з української мови як

іноземної, за міжнародною науковою термінологією другої мови, та Комплексу програм, які розроблено відповідно до різних рівнів володіння європейськими мовами: А1 – Початковий рівень, А2 – Базовий рівень; В1 – I середній рівень (наказ Міністерства освіти і науки України від 24.06.2014 р. № 750, <http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/1410876247/>). Відомо, що науково-методичну експертизу вищезазначених рукописів здійснено в Інституті української мови НАН України, Інституті мовознавства НАН України ім. О. О. Потебні, Національній академії педагогічних наук України та інших навчальних закладах і установах. Розроблення теоретичної та практичної бази для оволодіння українською мовою як другою/іноземною потребує нових підходів, методики, особливої інтерпретації мовних явищ. Ці загальноосвітні стандарти є основою для вивчення української мови як другої/іноземної як такої, що має забезпечити потреби у соціально-гуманітарній, навчальній, соціально-культурній, країнознавчій сферах комунікації. На основі досвіду європейських країн ЗУПТ вважає, що школи з навчанням мовами національних меншин можуть реалізувати вивчення державної мови:

- a. до кінця початкової школи на рівні А1 – початковий рівень;
 - b. до кінця базової школи на рівні А2 – базовий рівень;
 - c. до кінця середньої школи на рівні В1 – I середній рівень.
3. Впровадження вивчення державної мови за цією концепцією вимагає змін у проведенні зовнішнього незалежного оцінювання знань випускників шкіл з навчанням мовами національних меншин. Випускники цих шкіл мають проходити ЗНО згідно зі стандартами відповідних рівнів володіння мовою. Поряд з цим невід'ємним правом випускників має бути право на проходження ЗНО з рідної мови та літератури, зарахування цих результатів при вступі до ВНЗ.
 4. Держава має піклуватися, фінансово підтримувати право всіх громадян на збереження самобутності власного народу. З огляду на це в школах з навчанням мовою національних меншин до переліку предметів інваріативної частини (тобто предметів, які обов'язково фінансуються) мають бути включені:
 - a. в 5-х класах – угорське народознавство;
 - b. в 6-х класах – угорське країнознавство;
 - c. в 7-9 класах – історія угорського народу;
 - d. в програми предметів художньо-естетичного циклу в кожному класі ввести розділи для вивчення відповідних тем про культурну спадщину власного народу, його мистецтва.

5. Якісне оволодіння навчальними предметами для переважної більшості осіб можливе тільки рідною мовою. Вивчення рідної мови, вивчення деяких предметів рідною мовою не є школою з навчанням мовою національних меншин. Держава повинна фінансувати функціонування закладів освіти такого типу по всій вертикалі системи освіти. Для реалізації рівних прав всіх громадян України необхідно:

- a. забезпечувати якісний, своєчасний переклад та випуск підручників мовами національних меншин;
- b. забезпечувати якісний, своєчасний переклад та випуск методичних, дидактичних та інших матеріалів мовами національних меншин на такому самому рівні, як для шкіл з українською мовою навчання;
- c. забезпечувати якісний переклад тестів ЗНО
- d. адаптувати з рідної мови та літератури програми та підручники, які видаються в Угорщині, так, як це практикується у словацькій школі міста Ужгород.
- e. ведення документації, видачу документів здійснювати мовою, якою ведеться навчальний процес.

ЗУПТ, Закарпатський угорський інститут ім. Ф.Ракоці II, угорськомовні громадські організації готові до реальної співпраці та можуть делегувати відповідних спеціалістів з метою обговорення та розробки необхідний концепцій, програм, які забезпечать існування та функціонування системи навчально-виховних закладів з навчанням мовою національних меншин.

Берегове, 22 лютого 2018 р.

Голова ЗУПТ

Орос І.І.